

ciowe ludzi, którzy przeszli przez pierwszy etap wtajemniczenia chrześcijańskiego są omawiane w obszernej i bardzo szczegółowej problematyce. Najwięcej uwagi poświęca H. Halter aspektowi eschatologicznemu, w ramach którego szczególnie omawia teksty z Listu do Kolosan i Efezjan. Analizę każdego aspektu kończy krótkie podsumowanie, w którym Autor ukazuje każdy aspekt jako kryterium postępowania czy zachowania chrześcijańskiego.

Zasadniczą część studium H. Haltera zamyka dość obszerne podsumowanie, które zbiera całość osiągniętych wyników badawczych. Podkreśla ono bardzo mocno sakramentalny wymiar chrześcijańskiej egzystencji oraz etosu. Wydaje się, że uświadomienie tego faktu ma ogromne znaczenie w całości wszelkich analiz ludzkiej egzystencji. Czynnikiem ten bowiem nie zawsze był jasno uświadamiany w swych wymiarach życiowych.

Gniezno—Lublin

Ks. ANDRZEJ F. DZIUBA

Teologia moralna w obliczu aktualnego stanu etosu polskiego. Akta Kongresu Teologów Moralistów Polskich odbytego w Krakowie 17—19 IX 1974. Opracował Ks. Stanisław Olejnik, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1977, ss. 208.

Dość powszechnie przyjął się zwyczaj publikowania akt ważniejszych zjazdów naukowych. Zjawisko to ma ogromne znaczenie m. in. w płaszczyźnie faktograficzno-historycznej. Przede wszystkim jednak istotne jest udostępnienie szerszemu ogółowi pewnych przemyśleń i wniosków, które osiągnięto często w dość wąskim gronie specjalistów. Wystąpienia w postaci referatów oraz głosów w dyskusji tak ogólnej jak i w grupach roboczych, zebrane w jednej publikacji stanowią pewną zwartą całość twórczą przekazaną w sposób bardziej trwały historii nauki a szczególnie konkretnej dyscyplinie na przestrzeni jej dziejów.

Polscy teologowie moraliści odbyli w Krakowie w dniach 16—19 IX 1974 r. swój pierwszy w dziejach kongres naukowy. Materiały tego spotkania przynosi publikacja Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie nt. *Teologia moralna w obliczu aktualnego stanu etosu polskiego*.

Pierwsza część prezentowanych akt oprócz wystąpienia przewodniczącego sekcji teologów moralistów, ks. S. Olejnika zawiera przemówienie inauguracyjne ks. kard. K. Wojtyły. Mówca po krótkim powitaniu podzielił się wstępnymi refleksjami w związku z tematem Kongresu oraz ukazał drogi współczesnej teologii moralnej w warunkach polskich. W naukach moralnych zaznacza się dość widoczny zwrot w stronę doświadczenia specyficznego dla tej dziedziny wiedzy. Etos nabiera coraz większego znaczenia, ale tutaj nasuwa się trudność co do przyjęcia możliwości przejścia od etosu do etyki. Wypracowanie tego przejścia jest zadaniem Kongresu, a w perspektywie moralistów polskich, jak podkreślił ks. kard. K. Wojtyła.

Zasadniczą część prezentowanego zbioru stanowią referaty wygłoszone na posiedzeniach plenarnych oraz kilka głosów w dyskusji ogólnej.

A. Święcicki w dość obszernym wystąpieniu pt. *Z badań nad stanem etosu polskiego* (s. 17—45) nakreślił pewne ogólne podstawy badań nad etosem szczególnie w jego aspekcie socjologicznym. Wyniki badań nasuwają konieczność opracowania odpowiedniej siatki pojęciowej, która ostаточно daje pewne możliwości uogólnień. Ks. S. Witek w referacie pt. *Uwarunkowanie historyczno-kulturowe współczesnego etosu polskiego* (s. 47—66) ukazał wielowarstwowość zagadnienia. Biorąc pod uwagę wzrasta-

jąca doniosłość aksjologiczną można dostrzec wymiar ekologiczny, biopsychiczny, cywilizacyjny, duchowo-kulturowy, polityczny, społeczny i religijny.

Następne trzy kolejne referaty poświęcone były propozycjom normatywnym. Ks. T. Slipko w wystąpieniu pt. *Normatywne propozycje współczesnej etyki marksistowskiej w Polsce* (s. 67—85) przedstawił antropologiczne założenia tej etyki. Następnie zarysował podstawy moralności w normatywnych propozycjach etyki marksistowskiej oraz z szczegółowych propozycji omówił wzór osobowy, problemy wojny i pokoju, ocenę postępu i cywilizacji technicznej i zagadnienie etyki zawodowej.

Kolejny referat pt. *Pozamarksistowska etyka niezależna w Polsce* (s. 87—118) przedstawił ks. S. Olejnik, w którym po ustaleniu pojęcia etyka „niezależna” omówił w czterech etapach historycznych rozwój tego kierunku etyki. Wydzielili on: dziewiętnastowieczny ewolucjonizm etyczny, obronę uniwersalizmu na początku XX wieku (prądy etyki narodowej), dwudziestolecie międzywojenne oraz ostatnie trzydziestolecie. Szczególnie interesująca jest ostatnia część jego wystąpienia sympatyzująca polską etyką niezależną doby współczesnej. Ostatni referat tej grupy ks. B. Inlendera pt. *Istota moralności chrześcijańskiej* (s. 119—129) nakreślił pojęcie, odrębności, swoisty charakter oraz istotę tej moralności w znaczeniu historycznym, rzeczowym i życiowym.

Ostatnie dwa referaty poświęcone są nauczaniu teologii moralnej w dobie obecnej. Ks. Z. Perz w referacie pt. *Autentyczny przekaz etyki chrześcijańskiej* (s. 131—139) wskazał na nieodzowność autorytetu zewnętrznego oraz autorytetu sumienia. Podkreślił jednocześnie moc wiążącą ogólnych norm moralnych oraz wartość osobistego zaangażowania w przekazie etyki chrześcijańskiej. Swoistą kontynuacją tych myśli było wystąpienie ks. J. Kowalskiego pt. *Wartości humanistyczne i ich aktualny przekaz w etyce chrześcijańskiej* (s. 141—158). Zasadnicze wskazania dotyczące tego zagadnienia domagają się obrania za punkt wyjścia konkretnego życia, ujmowania zjawisk moralnych w ich całości oraz brania pod uwagę całego człowieka.

Całość drugiej części prezentowanych akt zamyka wybór głosów w dyskusji ogólnej. Stanowi ono swoiste przejście do trzeciej części zbioru poświęconej obradom w grupach roboczych. Poszczególne grupy dyskusyjne zajmowały się zagadnieniami: metaetycznymi, małżeństwa i rodziny, sprawiedliwości, pokoju i rozwoju oraz osoby ludzkiej, wolności i manipulacji.

Akta Kongresu teologów moralistów polskich ukazują się w formie powielanej. Wykonanie budzi jednak pewien niedosyt tak w zakresie poligraficznym, jak i estetycznym. Z pewnością częściowo usterki te wynikają z niedoskonałości i zużycia maszyny powielającej. Występujące braki w poszczególnych egzemplarzach mają charakter bardzo zróżnicowany pod względem natężenia.

Gniezno—Lublin

Ks. ANDRZEJ F. DZIUBA

Ks. ADOLF ZIMMERMANN, *Radujcie się, Kazania niedzielne i świąteczne na rok A, B i C*. Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1978, s. 312.

Powyższe kazania przetłumaczył z języka niemieckiego ks. Jan Hojnowski SCJ w oparciu o uprzednio wydane dzieło: *FREUET EUCH. Sonntags- und Festtags-predigten. Reihe A, B, C*. Verlag Herold, Wien — München 1971—1972.

Autor kazań ks. A. Zimmermann pracuje przy katedrze św. Stefana we Wiedniu, gdzie je też wszystkie wygłaszał. Nie wymagają one do-